

СТ А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Людмил Иванов Несторов
научна специалност 05.02.01. /Политическа икономика/
Катедра „Обща теория на икономиката“
СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научната степен **„доктор“** по професионално направление 3.8. „Икономика“, научна специалност „Политическа икономика“ (Микроикономика и Макроикономика) в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Антоан Красимиров Шотаров**
Тема на дисертационния труд: **„Динамика на иновационната активност и конкурентоспособност в Р България в периода 2007 – 2019 г.,“**

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно **Заповед № 1542/16.06.2021 г. на Ректора на УНСС.**

1. Информация за дисертанта

Дисертантът е обучаван по докторска програма към катедра „Икономикс“ към Общикономическия факултет на УНСС по научна специалност „Политическа икономика (Микроикономика и Макроикономика)“, професионално направление 3.8. Икономика, със срок на обучение четири години, съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 1051/28.04.2017 г. Обучението е осъществено в задочна форма през периода 04.04.2017 г. – 14.06.2021 г.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертацията е в размер на 275 страници, като 177 от тях представляват основен текст, а останалите са използвана литература и приложения. Още в самото начало е представен списък на: таблиците (използвани са общо 51 таблици), на фигурите (общо 45 на брой) и на

приложенията (общо 6 на брой). Представен е и списък на съкращенията. Всичко това улеснява проследяването на логиката в направеното научно изследване, постигане на заложената цел, изпълнението на поставените задачи и защита на тезата на дисертационния труд. В структурата на представения за рецензиране труд влизат: увод, изложение в три глави, заключение, използвана литература и приложения. Използвани са общо 183 литературни източника, разположени на 21 страници, което говори за много добра информираност на автора и широка обща култура. От тях 39 са на български, а останалите на английски език. В т.ч. нормативни документи и официални източници, книги, монографии, статии в научни и периодични издания, статистически, научноизследователски източници, доклади и анализи на международни организации, както и електронни източници със специфична информация свързана с дисертационния труд.

Дисертационният труд е посветен на доста интересен, но в същото време и актуален проблем, какъвто е взаимовръзката между динамиката на иновационната активност и конкурентоспособността. Важно е да се отбележи, че тази зависимост се разглежда въз основа на данни и тенденции в изменението на разглежданите величини в България и ЕС през периода 2007–2019 г.

В увода е обоснована актуалността, значимостта на тематиката и икономическата необходимост от изучаване на иновационната активност и нейната пряка връзка с конкурентоспособността на националната икономика. Направен е сравнителен анализ на зависимостта между посочените величини в страната и в рамките на ЕС през периода 2007–2019 г. Посочени са точно обектът и предметът на изследването. Изведена е основната изследователска цел, която е декомпозирана до четири обособени задачи. Формулирана е ясно основната изследователска теза. Открити са избраните научноизследователски методи и е отбелязано тяхното конкретно приложение. Авторът е използвал голям по обем емпиричен материал, който е успял добре да обработи, с оглед на поставените задачи, набелязаната основна цел и тезата, която защитава. Използвани са много и различни методи на изследване, което спомага да се направи задълбочен и критичен анализ на изследваните величини и да се достигне до широк кръг от изводи и обобщения.

Посочени са и основните източници на информация за анализ на иновационната активност и конкурентоспособността на икономиката в България и страните от ЕС. Очертани са основните ограничения при изследването на поставения проблем, което дава възможност да се постигне заложената основна цел и да се акцентира на поставените задачи на изследването.

Добро впечатление прави и направената апробация на дисертационния труд чрез публикуването на отделни части от него в специализирани научни издания и на конференции, посветени на изследваната проблематика.

В първа глава на дисертацията е направен критичен анализ на основните постановки на икономическата теория относно иновационната активност и конкурентоспособността. Изяснени са основните фактори, които оказват влияние върху изследваните показатели. Използвани са различни измерители, чрез които да се изследва зависимостта между иновационната активност и конкурентоспособността. Въз основа на тях е направен корелационен и регресионен анализ за изследване на взаимовръзката между тях. Посочени са плюсовете и минусите на тези постановки, пречупени през призмата на времето и причините, които ги обуславят. Добро впечатление прави използването на доста и различни литературни източници за разглеждане на посочените понятия, връзки и зависимости, което е доказателство за задълбоченото им познаване и коректното им цитиране. Важно е да се отбележи изразеното собствено мнение и преценка на автора относно ролята на различните теоретични възгледи за изясняване на разглежданата връзка и зависимост.

Задълбоченото познаване на теоретичните и практическите аспекти на връзката между иновационната активност и конкурентоспособността позволява на докторанта по подходящ начин да свърже теорията с нейното приложение в практиката. Поставя акцент на връзката и зависимостта между иновационната активност и конкурентоспособността. Стига се до извода, че „са налице достатъчно теоретични и емпирични доказателства за силната (права) връзка между иновационната активност и конкурентоспособността - при повишаване на иновационната активност се повишава и конкурентоспособността, а при понижаване на иновационната активност се понижава и конкурентоспособността“ с. 67. Определя се водещата роля на иновационната политика и второстепенната на конкурентоспособността при разглежданата връзка и зависимост. В този смисъл **теоретичен принос за автора** е използването на определен корелационен и регресионен анализ, въз основа на който се доказва тази връзка и зависимост у нас през изследвания период.

Авангардно е формулирането на авторска дефиниция относно понятието „иновация“, което се базира на въведената такава през 2018 г. с Наръчника от Осло като новото е, че „Основната разлика между предложената от автора дефиниция и дадената в четвъртото издание на Наръчника от Осло е поставянето на конкретни изисквания за търсен резултат от разработването и/или внедряването на дадената иновация –

възвръщаемост и постигане на ефективност“ с. 25. Това придава допълнително дълбочина на критичния теоретичен анализ, който прави авторът на разглежданата връзка и може да се посочи като негов **теоретичен принос** в това направление на икономическата мисъл.

Във **втора глава** е направено изследване относно промените, които настъпват в иновационната активност и конкурентоспособността на българската икономика през периода 2007-2018 г., т.е. след приемането на страната в ЕС. Изследването се осъществява въз основа на конкретни индекси и показатели, представени в първа глава. Постигнатите от страната резултати са сравнени с реализираните такива в държавите от ЦИЕ и тези от Западна Европа. Изменението в иновационната активност се изследва чрез анализирането на динамиката в Глобалния иновационен индекс (ГИИ) и при конкретни показатели. Авторът извежда и факторите, които предизвикват конкретното изменение при разглежданите индикатори, а именно ниската изходна позиция на страната по отношение на иновациите, силната международна конкуренция относно привличането на нови инвестиции и недобрата институционалната среда за развитие на иновационната активност у нас. Динамиката се разглежда и анализира както в абсолютен, така и в сравнителен аспект.

Стига се до извода, че въпреки силните ограничителни фактори относно повишаването на иновационната активност, то показателят ГИИ у нас в абсолютен аспект, спрямо другите страни от ЕС, бележи трайна тенденция на повишаване през първите пет години след присъединяването към ЕС, след което изменението му е силно ограничено. Това дава основание на автора да отбележи, че тази тенденция в ГИИ води до необходимостта от провеждането на целенасочена политика за стимулирането на иновационната активност у нас. Подобни са изводите и относно изследването на динамиката в изменението на конкурентоспособността. Установява се, че България в началото на периода повишава своята конкурентоспособност в абсолютен размер, но в сравнителен аспект, спрямо другите страни членки на ЕС, положителното изменение е прекалено слабо. Правилно е заключението на автора, че „наблюдаваните тенденции в края на разглеждания период показват задълбочаващото се изоставане на страната спрямо силно развитите западно европейски държави и някои страни от ЦИЕ“ с. 131.

В **трета глава**, са представени и анализирани резултатите от проведеното анкетно проучване относно влиянието на иновациите върху конкурентоспособността и изменението на двата показателя след присъединяването на страната към ЕС. В допълнение са показани и обобщени резултатите от проведено дълбочинно интервю. Направени са

SWOT анализи във връзка с разглежданите национални стратегии, както и относно изменението, което България постига през разглеждания период по отношение на ГИИ и ГИК и конкретни показатели. Направеният SWOT анализ и проведеното дълбочинно интервю към него, също може да се отбележи като принос на автора при разработването и изследването на иновационната активност и нейната връзка с конкурентоспособността на националната икономика.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Акцентираща се върху: постигнатите основни научни и/или научно-приложни резултати; използваната методология; изпълнението на поставените цел и задачи.

Всичко това дава възможност на автора да стигне до следните **основни резултати**: да се направи анализ на теоретичните разбирания за иновациите и конкурентоспособността; да се изведат и анализират техните основни дефиниции, както и същностни характеристики; да се изведат конкретните фактори, които оказват влияние върху динамиката на изследваните величини. Доказана е връзката и зависимостта между иновационната активност и конкурентоспособността на националната икономика. Посочени са силните и слабите страни в иновационната стратегия на България и стратегията за повишаване конкурентоспособността на икономиката. Дадени са конкретни насоки и мерки за подобряването на тези стратегии.

Постигната е поставената основна цел в дисертационния труд, изпълнени са свързаните с нея задачи и е защитена заложената в проучването изследователска теза. Стига се до извода, че след присъединяването на страната към ЕС, както иновационната активност, така и конкурентоспособността на страната се подобряват. Положителното изменение и при двата показателя е най-значимо през първите седем години. За целия разглеждан период (2007-2019 г.), темпът на подобрене спрямо средните стойности постигнати от страните групирани съответно като страни от Централна и Източна Европа и такива от Западна Европа е ограничен и не позволява страната да намали изоставането, което има към базовата година. Наблюдаваните тенденции в края на разглеждания период показват задълбочаващото се изоставане на страната спрямо другите страни от ЕС. Това изисква конкретни и целенасочени действия за преобръщане на тази негативна тенденция. Принос на автора е, че дава собственото си виждане за посоката и начините на действие за промяна в тези негативни тенденции (с. 170-175).

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приемам изложените от автора приноси за напълно приемливи и доказани. В тази връзка бих искал да обърна специално внимание на следното:

Първо: Извършеният от автора критичен анализ на различните теоретични и емпирични възгледи относно влиянието на отделните фактори на връзката между иновационната активност и конкурентоспособността на националната икономика. Това позволява на докторанта по подходящ начин да **свърже теорията с нейното приложение в практиката.**

Второ: Авангардно е формулирането на авторска дефиниция относно понятието „иновация“, където се търси резултат от разработването и/или внедряването на дадената иновация, т.е. необходимостта от възвръщаемост и постигане на ефективност от направените иновационни разходи.

Трето: Направеният SWOT анализ и проведеното дълбочинно интервю към него, също може да се отбележи като принос на автора при разработването и изследването на иновационната активност и нейната връзка с конкурентоспособността на националната икономика.

Четвърто: Принос на автора е, че дава собственото си виждане за посоката и начините на действие за промяна, на установените от него в процеса на изследването, негативни тенденции на динамиката в иновационната активност и конкурентоспособността на икономиката.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът е представил за рецензиране шест публикации по темата на дисертационния труд, като четири от тях са доклади, а две са статии, от която едната е на английски език. Може да се каже, че в публикациите акцент се поставя върху влиянието на иновациите върху конкурентоспособността, възможностите за създаване на общоевропейски хъб за подкрепа на иновационната активност в рамките на ЕС, създаване на иновационен дигитален хъб за споделяне на знания и стимулиране на иновационната активност на страните от Централна и Източна Европа, за влиянието на световната пандемия като стимул за внедряване на иновативни решения и дигитална трансформация на икономиката. Добро впечатление прави, че в тях авторът представя и развива своите виждания за подобряване на иновационната активност в страната и ЕС и то в условията на пандемия.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът на дисертацията е в обем от 38 страници. В него е направена обща характеристика на дисертационния труд и е описана неговата структура. Представено е кратко изложение на дисертацията по глави, като е поставен акцент върху постигнатите теоретико-методологични и емпирични резултати. Приложена е справка за основните приноси моменти в разработката, както и списък на свързаните с нея публикации на автора. Общата ми оценка за автореферата е, че той представя коректно, прецизно и в необходимата пълнота основните моменти от дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към автора на дисертационния труд нямам критични бележки. Имам следните основни препоръки: първата от тях е да продължи научните си търсения в областта на иновационната активност и конкурентоспособността на националната икономика както чрез разширяване кръга на анализирани проблеми, така и чрез по-голяма конкретизация на някои от вече изследваните въпроси. Още повече, предвид реалностите в България и ЕС, тематиката ще продължи да бъде актуална и широко дискутирана в икономическата теория и практика; втората ми препоръка към Антоан Шотаров е да търси по-голяма публичност на постигнатите от него сериозни изследователски резултати чрез тяхното публикуване в реферирани национални и международни издания под формата на статии и студии.

Към автора на дисертационния труд имам следните по-важни въпроси:

1. Кои са основните приоритети, според него, в националната стратегия за стимулиране на иновационната активност в страната и на стратегията за повишаване на конкурентоспособността на националната икономика?

2. Какви са конкретните възможности, като мерки на националната икономическа политика, за повишаване на иновационната активност и конкурентоспособността на националната икономика, за да може на тази основа да се търси повишаване на икономическия растеж и жизненото равнище на населението?

8. Заключение

Предоставената за становище дисертация представлява значимо, оригинално, добре структурирано и задълбочено научно изследване по актуален макроикономически проблем. Тя е разработена на високо професионално равнище и съдържа значими приноси за икономическата

теория и практика, които представят нейния автор като сериозен, задълбочен и перспективен изследовател. Дисертацията отговаря напълно на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане.

Въз основа на всичко посочено по-горе, давам категорична положителна оценка на представения дисертационен труд на тема: **„Динамика на иновационната активност и конкурентоспособност в Р България в периода 2007 – 2019 г.“** и с пълна убеденост предлагам на членовете на уважаемото научно жури да присъдят на **Антоан Красимиров Шотаров** образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8. “Икономика”, научна специалност “Политическа икономика (Микроикономика и Макроикономика)”.

16.08.2021 г.
Свищов

Подпис:
(доц. д-р Людмил Несторов)